

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

BIO
Aqua
pro

A Jászapáti-jászkiséri szikesek (HUHN20085) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Debrecen
2014

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partnerek

BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.
Nimfea Természetvédelmi Egyesület
Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Lesku Balázs
Olajos Péter
Dr. Müller Zoltán

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Kiss Béla

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Juhász Krisztina
Dr. Forgács Zoltán
Juhász Tibor
Molnár Géza
Mizsei Edvárd
Dr. Gulyás Gergely
Hódör István
Dr. Sum Szabolcs
Sallai R. Benedek
Kovács Tibor

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv	5
1. A terület azonosító adatai	6
1.1. Név	6
1.2. Azonosító kód	6
1.3. Kiterjedés	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	6
1.5. Érintett települések	6
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	6
1.7. Tervezési és egyéb előírások	6
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv	6
1.7.2. Településrendezési eszközök	6
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek	7
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek	7
1.7.5. Halgazdálkodási tervek	7
1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv	7
1.7.7. Egyéb tervek	7
2. Veszélyeztető tényezők	8
3. Kezelési feladatok meghatározása	9
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	9
3.2. Kezelési javaslatok	9
3.2.1. Élőhelyek kezelése	9
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	19
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	20
3.2.4. Kutatás, monitorozás	20
3.2.5. Mellékletek	21
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	21
3.3.1. Agrártámogatások	22
3.3.2. Pályázatok	25
3.3.3. Egyéb	25
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	25
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	25
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	26
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	26
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	29
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	30
1.1. Környezeti adottságok	30
1.1.1. Éghajlati adottságok	30
1.1.2. Vízirajzi adottságok	30
1.1.3. Talajtani adottságok	30
1.2. Természeti adottságok	30
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	32
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	33
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	34
1.3. Területhasználat	35
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás	35
1.3.2. Tulajdoni viszonyok	36
1.3.3. Területhasználat és kezelés	36
2. Felhasznált irodalom	41
3. Térképek	42

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Jászapáti-jászkiséri szikések természetmegőrzési terület (kjTT)	kiemelt	jelentőségű

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20085

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	1781,24 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
  - 6250* - Síksági pannon löszgyepek
- *kiemelt jelentőségű

1.4.2. Jelölő fajok

- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- dunai tarajos götte (*Triturus dobrogicus*)

1.5. Érintett települések

Jász-Nagykun-Szolnok megye: Jászapáti, Jászivány, Jászkisér

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Egyéb érintett Natura 2000 terület: Jászság Különleges Madárvédelmi Terület (HUHN10005)

A tervezési terület az Országos ökológiai hálózat magterület övezetének (100%) része.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési területre elfogadott természetvédelmi kezelési terv nem vonatkozik.

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Jász-Nagykun-Szolnok megye területrendezési terve – 10/2011. (IV.29.) rendelet
- Jászapáti város településrendezési terve – 35/2001 (I.1.) Önkormányzati rendelet
- Jászapáti településszerkezeti terv – 19/2006. (IX.14.) határozat
- Jászapáti szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 35/2001. (XII.14.) rendelet

- Jászapáti szabályozási terv és helyi építési szabályzat módosítás – 26/2012. (IX.14.) rendelet
- Jászivány településszerkezeti terv – 118/2005. (XII.20.) határozat
- Jászkisér településrendezési és szerkezeti terv – 81/2008. (V.13.) határozat
- Jászivány község helyi építési szabályzat és szabályozási terv – 10/2005. (XII. 20.) rendelet
- Jászkisér szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 10/2008. (V.16.) rendelet

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- **Körzeti erdőterv:** Szolnok-Jászsági körzet.

Jászsági erdészeti tervezési körzet második erdőterve. (érvényes: 2010. január 1. – 2019. december 31.) kelt: 2011.március 3.

Következő tervezés éve a Szolnok-Jászsági erdőtervezési körzetben: 2018

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

I/1. Szolnok és dél-hevesi apróvadas vadgazdálkodási körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014. február 28-ig (Országos Vadgazdálkodási Adattár)

Jászapáti 2000 Mezőgazdasági Zrt. (Kódszám: 16-750610-1-4-3) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály

Széchenyi Vadásztársaság, Jászkisér (Kódszám: 16-750910-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Halgazdálkodási terv a területre vonatkozóan nem áll rendelkezésre.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

Hevesi-sík alegység vízgyűjtő-gazdálkodási terve – Közreadta a KÖTIKÖVIZIG és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság. Esedékes felülvizsgálat éve: 2015

1.7.7. Egyéb tervek

Egyéb terv a tervezési területre nem vonatkozik.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03.03.	kaszálás felhagyása/hiánya	H	17,5	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): a szikes gyepek közül a mocsárréteket veszélyezteteti leginkább a kaszálás felhagyása, mivel ezek fajkészlete a kezeletlenség következtében gyorsan csökken. A szárazabb gyeptípusok kevésbé reagálnak érzékenyen a folyamatra. Síksági pannon löszgyepek (6250*): Viszonylag kevés löszgyepet kezelnek kaszálással. A kezeletlen állományok fajkészlete lassan csökken, de hosszú távon mindenképp az élőhely degradációjával kell számolni.
A04.01.01	intenzív szarvasmarha-legelés	M	7,5	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), Síksági pannon löszgyepek (6250*): A villanypásztorral körbekerített területek fő természetvédelmi problémája. Az állatok folyamatos taposása miatt a taposástűrő növények szaporodnak el, ezzel párhuzamosan a specialisták visszaszorulnak. Leginkább a nedves szikes gyeptípusok veszélyeztetettek.
A04.02.	alullegetetés	H	50	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): A felmért terület korábban legnagyobbbrészt legelőként funkcionált, de ez a használati forma az utóbbi évtizedekben nagymértékben lecsökkent. Napjainkban sok a felhagyott gyepek, melyek jelentős mértékben degradálódtak.
E03.03	inert hulladék	L	0,1	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): Jászkisér település közelében egy inert hulladéklerakó tevékenysége a szomszédos cickóros gyepek nagymértékben veszélyezteteti.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	10	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): A korábban szikesek fásítására használt ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>) és tamariska (<i>Tamarix spp.</i>), a gyepek felhagyásának következtében több helyen spontán terjedésnek indult. Hosszú távon egyes gyepek teljesen becserjésedhetnek e két inváziós faj terjedése miatt.
J02.03.02	csatornázás	H	80	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): Szinte a teljes terület gazdagon átszótt csatornákkal, vízelvezető árkokkal. Ennek köszönhetően az élőhelyek kiszáradtak, eljellegtelenedtek. Főleg a korábban elterjedtebb szikes mocsarak tévesztése következett be a melioráció miatt.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Jászapáti-jászkiséri szikesek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

A terület természetvédelmi célkitűzése a jelölő élőhelyek területcsökkenésének megállítása és állapotuk javítása a gyepgazdálkodáshoz, erdőgazdálkodáshoz és vízgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén.

A gyepgazdálkodás tekintetében ezt a legeltetés intenzitásának és a kaszálás módjának optimalizálása és ellenőrzése, illetve az elszántások megakadályozása tudják biztosítani. Az erdőgazdálkodás tekintetében a természetközeli állapotú erdők fenntartása és a tájidegen erdők lecserélése, míg a vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését a csapoló hatás csökkentése és a funkció nélküli árkok megszüntetése szolgálja. Ezek az intézkedések a közösségi jelentőségű értékek megőrzését, hosszabb távon pedig állományaik megerősítését segítik.

3.2. Kezelési javaslatok

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. A terület egészére vonatkozó általános kezelési javaslatok

Jelen terület elsősorban két közösségi jelentőségű élőhely, a közösségi szinten csupán nálunk és Románia keleti országrészében jelentős szikes élőhelyek (1530* - pannon szikes gyepek) és a löszös sztyeppék (6250* - síksági pannon löszgyepek) védelme céljából lett kijelölve. Ennek megfelelően az alább általános kezelési javaslatok fogalmazhatók meg:

- az esetleges alkalmi beszántások megakadályozása, a meglévők megszüntetése
- a pannon szikes gyepek (1530*) és síksági pannon löszgyepek (6250*) kiemelt jelölő élőhelytípusok állapotmegőrzése és helyenként állapotjavítása érdekében természetvédelmi és gazdálkodási szempontból optimalizált legeltetési/kaszálási rendszer kidolgozása, különös tekintettel a sziki legelőkre jellemző társulások rövidfűvű állapotának biztosítására
- Bolygatott részek gyepjének rekonstrukciója gyommentesítő kaszálással, szükség esetén a gyepavar felszámolása megfelelő időpontban végzett égetéssel
- A területen lévő mocsarak, mocsárrétek vízellátottságának biztosítása.
- A vizes élőhelyek esetében a szerves és szervesetlen tápanyagok bemosódásának csökkentése (művelési ág váltással, puffertületek kialakításával).
- A fászszerű és lágyszárú inváziós növényfajok terjedésének megakadályozása.

3.2.1.2. Kezelési egységek

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírások célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírások, amelyek alapul

szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási, és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv.

Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhelyrekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

A Jászapáti-jászkiséri szikesek Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 6 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5 mellékletek fejezet mutatja be. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmazzak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési, kutatás-monitorozási feladatokra, lehetőségekre is kitérünk.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: Ruderális területek, földutak, műutak, tanyák, tanyaromok, trágyalerakatok, állattartó telepek, telephelyek, törmeléklerakatok, egy szennyvíztelep. Jellemző a taposott, tiport talajfelszín és a gyomosodás. Elszórtan mindenfelé előfordulnak.

(2) Érintettség vizsgálata

- Idegenhonos fafajok faszorai (S7), telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók (U4), tanyák, családi gazdaságok (U10), út- és vasúthálózat (U11)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni. Ugyancsak szükséges alapul venni a 2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról előírásait (Magyarzat: a kezelési egység az illegális hulladéklerakatokat is tartalmazza)

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező (GY107).
- Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell. (GY108).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gondoskodni kell a törmeléklerakatok felszámolásáról.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe tartozó területek kezelésével megakadályozható a további gyomosodás.

Az úgynevezett őszi tisztító kaszálás már nem akadályozza meg számos gyomfaj termésképzését és terjedését. Különösen a mezei aszat (*Cirsium arvense*) és a bojtortján szerbtövis (*Xanthium strumarium*) esetében javasoljuk, hogy korábban, a virágzás kezdetén legyen az állások és állattartó telepek környékén gyommentesítő kaszálás. Szükség esetén ezt meg kell ismételni. A hulladéklerakatok létrehozása illegális, jogszabályba ütközik, ezek felszámolása javítja a jelölő élőhelyek állapotát.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 terület kaszálással-legeltetéssel fenntartott területei: ürmös szikes gyepek, cickórós gyepek, szikes rétek, sziki magaskórósok (orvosi kocsord (*Peucedanum officinale*) nélkül), mézpázsitos szikfokok, vakszikfoltok, löszgyepek, zavart száraz-félszáraz és üde gyepek. Ide tartoznak továbbá a cserjések.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: nem zombékoló magassásrétek (B5), zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak (B6), ürmöspuszták (F1a), cickórós puszták (F1b), szikes rétek (F2), kocsordos-öszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek (F3), üde mézpázsitos szikfokok (F4), padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete (F5), löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a), jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b)
- Natura 2000 élőhelyek: pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), síksági pannon löszgyepek (6250*) (részben)

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett természetközeli gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Fogasolás nem megengedett (GY09).
- Tárcsázás nem megengedett (GY10).
- Hengerezés nem megengedett (GY11).
- Gyepszellőztetés nem megengedett (GY12).
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező (GY30).
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY44).
- Legeltethető állatfajok: szarvasmarhafélék (GY67).
- Legeltethető állatfaj: juh (GY68) (különösen javasolt a kékvércse (*Falco vespertinus*) fészektelepek környékén – lásd. Kezelési javaslatok indoklása)

- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár) (GY70).
- A gyepen legelészárított terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 20%-át (GY61).
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása (GY79).
- A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni (GY80).
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása (GY92)
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani. (GY103) (Magyarázat: a kezelési egység teljes egészében a Jászság különleges madárvédelmi terület része is. Fokozottan védett madárfajok fészkelése többfelé előfordul, kiemelkedő jelentőségű a réti fülesbagoly (*Asio flammeus*) előfordulása)
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos (GY116)
- Éjszakai helyek, ideiglenes karámok és jászágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY117)
- A legelészárított területet a nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani (GY122)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységgel kapcsolatosan az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési jellegű javaslatokat a 3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben mutatjuk be. A kezelési egység területén húzódó kisebb-nagyobb csatornákon vízvizsátoztató vagy vízpótló műtárgyak megvalósításnak lehetőségét, esetleges kiváltások megoldási lehetőségeit vizsgáló tanulmány szükséges. Konkrét beavatkozási helyszínek meghatározásáért a fenntartási terv keretein.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területén található gyeptípusok a legeltetést, egy részük a megfelelő időjárási körülmények között végzett kaszálást is jól tűrik. Az intenzív legeltetés azonban a gyepterület felszakadozását, a legelőgyomok terjedését segítheti elő, különösen a jászágállások által érintett területeken. A kékvércse (*Falco vespertinus*) fészektelepek környékén található gyepeknél a juhokkal történő legeltetés prioritást élvez a szarvasmarhával, avagy más háziállatokkal történő legeltetésnél. A juhlegelés révén kialakult rövid fűű gyepterület ideális táplálkozóhelyet kínál az említett fokozottan védett madárfaj számára.

Javasoljuk, hogy a legeltetésnek legyen prioritása a kaszálással szemben. A kezelési egység maximum 1/3-át javasoljuk kaszálóként hasznosítani, a sarjülegeltetést pedig ennek mindössze felén. Egyes területeken az Igazgatóság természetvédelmi érdekből a kaszálásra vonatkozó hasznosítási korlátozásokat is elrendelhet. A kaszálás igényét – annak időpontjától függetlenül – a gazdálkodónak be kell jelenteni a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóságnál a földön fészkelő madárfajok védelme érdekében. Minél korábbi a kaszálás, annál nagyobb hagyásfolt meghagyását tartjuk kedvezőnek. A legeltetést a magasabb fűhozamú részeken szarvasmarhafélékkel, elsősorban a mostoha körülményekhez jobban alkalmazkodó őshonos fajtákkal (pl.: magyar szürkemarha, magyar tarka

szarvasmarha) és lófélékkel, a kopárabb padkás szikes gyepterületeken, valamint a kékvércse (*Falco vespertinus*) telepek környékén juhokkal javasoljuk végezni.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 területen található erdők, facsoportok, erdősávok és fasorok. Természetesebb erdei élőhely-kategóriába be nem sorolható őshonos és tájidegen fajok alkotta facsoportok, erdők, fasorok, valamint részben a szegélyükben található őshonos száraz cserjések. Részben az Országos Erdészeti Adattárban nyilvántartott területek.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), nemesnyárasok (S2), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)
- Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett erdőrészek: Jászapáti 26/A, 27/D, 27/TI2, 28/TI2, 38/A1, 38/A2, 38/CE, 38/TI1, 38/TI2; Jásziván A/10; Jászkisér 3/A, 3/B, 3/TI, 4/A, 4/B, 4/TN, 10/A, 12/A, 15/C, 15/D, 17/A, 20/A, 21/B, 21/C, 22/A, 22/B

(3) Általános kezelési javaslatok

A Natura 2000 terület üzemtervezett erdőállománya 25 részletben 97,3 hektáron helyezkedik el. Az alrészletek jelenlegi fatípusai többfélék, előfordulnak akácok, nemes nyárasok is. A távlati célállományok legtöbbször kocsányos tölgyesek, elegyes kocsányos tölgyesek, egyéb keménylombos erdők, hazai nyárasok. Ezeken a területeken a körzeti erdőtervnek megfelelő gazdálkodás folytatható, a felújítások során azonban a természetvédelmi célkitűzéseknek az intenzíven terjedő fafajok arányának csökkentése felel meg. A Jászkisér 4B magántulajdonú erdő célállománya nemes nyáras, itt is az előző célállományok lennének a megfelelőek. Alkalmazandó fafajok a kocsányos tölgy (*Quercus robur*), mezei szil (*Ulmus minor*), tatárjuhar (*Acer tataricum*), mezei juhar (*Acer campestre*), szürke nyár (*Populus canescens*), fehér fűz (*Salix alba*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), vadkörte (*Pyrus pyraster*) és vadalma (*Malus sylvestris*)

(4) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
- vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv

Jászszági erdőterv tervezési körzet második erdőterve. (érvényes: 2010. január 1. – 2019. december 31.) kelt: 2011.március 3.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése (E05).
  - Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkeinek körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása. (E20) (Magyarázat: Lásd a kezelési egység kezelési javaslatainak indoklásánál)
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal (E51).

- Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése (E33).
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki (VA01).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható. A kis területű faállományokban rendszeres fahasználatot nem javasolunk.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A jelenleg faállománnyal borított terület részben tájidegen fajokból áll. A tájidegen fajok lecserélése hazai fafajokra általános természetvédelmi célkitűzés. A hazai fafajok madárvédelmi szempontból teljes mértékben betöltenék azt a szerepet, amit jelenleg a tájidegen fafajok töltenek be (fészkelőhely).

A Natura 2000 területen fészkelő jelölő fokozottan védett madárfajok fészkelőhelyeinek közelében a Magyar Ragadozómadár-védelmi Tanács által javasolt, erdészeti tevékenységre is vonatkozó időbeli és térbeli korlátozásokat az alábbi táblázatban ismertetjük.

Madárfaj neve	Költési időszak (fészkek foglалás - kirepülés)	Zavaró tényező korlátozása költési időben (a megjelölt zónán belül mindenféle erdészeti tevékenység mellőzése szükséges)	Fészkelőhely fenntartása egész évben (a megjelölt zónán belül mindenféle erdészeti tevékenység mellőzése szükséges)	Megjegyzés
rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	január 1. - július 15.	400 m	100-200 m	A fészek teljes takartságát és rejtettségét szükséges biztosítani.
parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	február 1.-augusztus 15.	300-600m	100-200m	Territóriumonként minimum 5 alternatív fészkelőhely is megőrzendő
kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	március 1. - augusztus 31.	200 m	50 m	Vetési varjú telepen költő párok esetében. A korlátozás a vetésivarjú-telep minden varjúfészke körül egységesen értendő.
	április 15. - augusztus 31.	100 m	50 m	Nem vetési varjú telepen költő párok esetében.
kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)	február 15. - július 15.	300 m	100 m	
szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)	április 15. - augusztus 15.	50 m	50 m	

A Natura 2000 területen fészkelő fokozottan védett jelölő madárfajok fészkelőhelyeinek közelében javasolt, erdészeti tevékenységre is vonatkozó időbeli és térbeli korlátozások (MAGYAR RAGADOZÓMADÁR-VÉDELMI TANÁCS, 2010, PONGRÁCZ & HORVÁTH, 2010)

A korlátozó intézkedésekre azért van szükség, mert a Natura 2000 terület teljes egésze része a (HUHN10005) Jászság különleges madárvédelmi területnek, ahol az említett fokozott védelemben részesülő madárfajok fészkelnek. A felsorolt madárfajok Natura 2000 területen fészkelő állománya meghatározó részét képezi az országos állománynak, így megőrzésük, védelmük a különleges madárvédelmi terület alapvető célját és feladatát képezi.

A kezelési egységben megkülönböztetjük a kis területű faállományokat, amelyek a 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról értelmében fásításnak minősülnek, így lehetőség van a legeltetésükre is. A gyenge termőhelyi adottságok miatt rendszeres faanyagnyerésre nem alkalmasak ezek a fásítások, hiszen az évi fatömeg-növekmény minimális.

KE-4 kezelési egység

(1) Meghatározása: olyan szántóföldi kultúrák, amelyek művelési ága szántó, illetőleg olyan elszántások és beszántások, kisebb szántódarabok, amelyek művelési ága rét-legelő. Ide tartoznak az ugarok is.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), fiatal parlag és ugar (T10)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Évelő szálas pillangós takarmánynövények betakarítása esetén minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszátlan területet kell hagyni (SZ05).
- Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható (SZ07).
- Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos (SZ13).
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett (SZ19).
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen (SZ24).
- Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni (SZ37).
- Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel (SZ52). (Magyarázat: lásd az „élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés” bekezdésben és a 3.2.2. fejezetben)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk az elszántott rét vagy legelő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását. Így a valós területhasználat újra rét-legelő lehet. Amíg a visszagyepesítés nem történik meg, a szántókon szükséges az érintkező területek állapotának romlása érdekében az önkéntesen vállalható előírások betartása. Az elszántott területrészekben az eredeti területhasználat visszaállítását tartjuk szükségesnek. A kezelési egységbe tartozó elszántott területek korábban a jelölő élőhelyek (pannon szikes sztyeppék – 1530*, síksági pannon löszgyepek – 6250*) állományai voltak. Beszántásukkal veszítettek kiterjedésükből, az eredeti állapot helyreállítása szükséges. Javasoljuk továbbá a zárvány

szántóterületek (gyepekkel körbezárt, szántó művelési ágú szántók) gyepesítését. A kék vércse (*Falco tinnunculus*) fészektelepek környéki szántók visszagyepesítésével a faj számára optimális táplálkozóhelyek alakíthatók ki, mely jelentősen javítja a jelölő madárfaj életfeltételeit a különleges madárvédelmi területen.

5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területének természetessége a fejlesztési javaslatok figyelembe vétele esetén egyértelműen javulni fog (az elszántások szántóból gyepké alakulnak).

Mivel a HUH20085 Jászapáti-jászkiséri szikesek Natura 2000 terület teljes egészében a Jászság különleges madárvédelmi terület része is, szükséges a jelölő madárfajok védelme érdekében kezelési javaslatok megadása.

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 terület természetes vizes élőhelyei, medrek mocsári növényzete. Nád (*Phragmites australis*), sások (*Carex spp.*), gyékények (*Typha spp.*), pántlikafű (*Phalaroides arundinacea*), tavi káka (*Schoenoplectus lacustris*), kötőkáka (*Schoenoplectus tabernaemontani*), zsióka (*Bolboschoenus maritimus*) uralta növényzet, kisebb nádas foltok, ruderalis iszapnövényzet, illetve kevés nyílt víz, amelyek mesterségesen mélyített mocsárrészekben találhatóak. A teljes területre igaz, hogy nem jellemzőek szikes tavak, csak szikesedő mocsarak. Jellemző a mocsárfoltok kaszálása és legeltetése is.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: nem tözegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), nem zsombékoló magassásrétek (B5), zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak (B6), szikes rétek (F2), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG)
- Natura 2000 élőhelyek: részben pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY44).
- A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos (V07).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasolt a vízmegtartás lehetőségeinek javítása, esetlegesen a vízpótlás (magyarázatot lásd a 3.2.2. „Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés” és a 3.2.1.3. „Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások” c. fejezetekben). A kezelési egység területén húzódo csatornákon vízvisszatartó vagy vízpótló

műtárgyak megvalósításnak lehetőségét, esetleges kiváltások megoldási lehetőségeit vizsgáló tanulmány szükséges. Konkrét beavatkozási helyszínek meghatározásáért a fenntartási terv keretein.

5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A mocsarak további kiszárítása ellentétes a természetvédelmi érdekekkel.

A vízvisszatartás lehetőségének vizsgálatát azért javasoljuk, hogy a nyár elejétől-közepétől jellemző, forró és aszályos időszakokban is legyenek üde területek.

A kezelési egység területén jelenleg többféle kezelési formával lehet találkozni, az enyhe legeltetés a vizes élőhelyek esetében javasolható.

A globális szárazodási folyamatok tükrében szükséges a vizes élőhelyek további lecsapolódásának megakadályozása, a közösségi jelentőségű vöröshasú unka (*Bombina bombina*) állományainak fennmaradása érdekében is.

KE-6 kezelési egység

(1) Meghatározása: csatornák, árkok és ezek rézsűin esetlegesen felnőtt cserjések és fasorok. Ide tartoznak a Jászszentandrás-csatorna, a Csátés-csatorna (161. sz. mellékcsatorna), 22.-csatorna (22. sz. mellékcsatorna), a 24. sz. mellékcsatorna érintett szakaszai. Szárazak voltak a felmérés idejében, mocsári növényzet volt jellemző bennük.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Önkéntesen vállalható előírások a kezelési egységre vonatkozóan nem adhatók meg.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységgel kapcsolatosan az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési jellegű javaslatokat a 3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben mutatjuk be. A korábban a KE-2 és KE-5 kezelési egységekben említett vízmegtartó, vagy vízpótló megoldások (műtárgyak) a KE-6 kezelési egység területén valósulnának meg. Konkrét helyszínek és műszaki megoldások meghatározásához terepmodell és műszaki tervezés szükséges.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) *Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat*

A kezelési egység kezeléséhez gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat teszünk, amely a fenntartási munkálatokkal kapcsolatos javasolt korlátozásokat tartalmazza. Ezeket a 3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben mutatjuk be.

(7) *Kezelési javaslatok indoklása*

Ezeket a 3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben mutatjuk be.

A korábban létrehozott és esetlegesen már nem működő csatornaszakaszok felszámolandók. Funkciójukat nem töltik be, tájképi romboló hatásuk jelentős, akadályozzák a felszínközeli víz természetes gravitációs áramlását.

3.2.1.1. *Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások*

Kezelési javaslatok: a **KE-2** kezelési egység területén többfelé húzódnak kisebb-nagyobb csatornák. A víz megtartására (milyen formában, mennyi ideig) irányuló konkrét elképzelések megfogalmazásához vizes tervezési folyamat lebonyolítása szükséges (elengedhetetlen pl. a geodéziai felmérés terepmodell létrehozásához). Továbbá a tulajdonviszonyok részletes feltárása is szükséges annak megállapításához, hogy a környező szántókon vagy a Natura területen belül lévő rét-legelőkön okozható-e káros belvízi elöntés, amit el kell kerülni. Ezek hiányában konkrét elképzelések nem adhatók meg, hiszen ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása túlmutat a fenntartási terv keretein. Stratégiai jellegű véleményt fogalmazunk meg, miszerint szükséges volna egy olyan tanulmány kidolgozása, ami megvizsgálja részleteiben a lehetséges élőhely-rekonstrukciós megoldásokat, figyelembe véve a tulajdonviszonyokat, a gazdálkodást érintő kérdéseket, és egyes helyeken akár a csatornák kiváltásának, más helyeken vízviszataró vagy vízpótló műtárgyak megvalósításának lehetőségét is figyelembe veszi. Ezek a műveletek közvetlenül természetesen elsősorban a KE-6 (csatornák, árkok) egységet érintenék, de a gyepekre közvetetten hatással lennének.

A **KE-5** egység területén a kiszáritás alapjaiban változtatná meg az élőhely jellegét. A mocsarak közösségeinek védelme érdekében ennek a kezelési egységnek a területén a vízelvezetés tiltása szükséges, illetve a **KE-2** kezelési egység esetében leírtak foganatosítása.

A **KE-6** egységgel kapcsolatosan (csatornák, árkok) szükséges volna egy olyan tanulmány kidolgozása, ami megvizsgálja részleteiben a lehetséges élőhely-rekonstrukciós megoldásokat, figyelembe véve a tulajdonviszonyokat, a gazdálkodást érintő kérdéseket, és egyes helyeken akár a csatornák kiváltásának, más helyeken vízviszataró vagy vízpótló műtárgyak megvalósításának lehetőségét is figyelembe veszi. A nagyobb csatornák esetében (pl. Jászszentandrászi-csatorna, a Csátés-csatorna (161. sz. mellékcatorna), 22.-csatorna (22. sz. mellékcatorna), 24. sz. mellékcatorna, 12. (Pélyi)-csatorna) a medrek jelenlegi állapotában jellemző az üledékfelhalmozódás, amelynek előrehaladtával várható a vízügyi kezelő részéről a meder vízszállító kapacitásának megőrzése érdekében az üledékkitermelésre vonatkozó igény.

Ezzel kapcsolatosan a következő javaslatok tehetők:

Javasolt időbeli korlátozás: A kotrási, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése szempontjából élővilágvédelmi szempontból javasolható időpont a július 15. - november 01. közötti időszak.

Javasolt térbeli korlátozás: A kotrási, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése során javasoljuk, hogy kerüljön meghatározásra egy kivitelezési oldal, mely a későbbiekben is fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. a másik oldal legyen un. ökológiai oldal, melynek fő szerepe, hogy élőhelyet biztosítson a vízfolyás és a vízfolyást kísérő növényzet, valamint a hozzá kapcsolódó életközösség számára, ezáltal biztosítsa, hogy a középvízi meder ökológiai folyosó és magterület funkcióját ellássa a fenntartási jellegű munkák ellenére is. A kivitelezési oldalon a kisvízi medret kísérő magasabb rendű növényzet különös tekintettel a kivitelezést akadályozó fásszárú vegetációra eltávolításra kerül, ill. eltávolításra kerül a középvízi meder keresztzelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ából az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet. Ezzel szemben javasoljuk, hogy a kivitele-

zési oldallal szemközti ökológiai oldalon a kisvízi medret kísérő szegélynövényzet, valamint a középvízi meder keresztzelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ában az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet változatlan formában kerüljön megőrzésre.

Gazdálkodás: a gazdálkodás kizárására a vizes élőhelyről nincs szükség. A jelenlegi gazdálkodás (legeltetés, kaszálás) folytatható a vizes élőhelyeken,

Indoklás

A mocsarak további kiszárítása ellentétes a természetvédelmi érdekekkel.

Továbbá a korábban létrehozott és esetlegesen már nem működő csatornaszakaszok felszámolandók. Funkciójukat nem töltik be, tájképi romboló hatásuk jelentős, akadályozzák a felszínközeli víz természetes gravitációs áramlását.

Az üledékeltávolítási munkák korlátozását azért javasoljuk, mivel indokolt a vízi életközösségek, jelölő fajok védelme érdekében a hínárnövényzet és emerz mocsári növényzet állandó fenntartása, legalább az egyik parton Ezek mellett, mivel a Natura 2000 terület teljes egészében a Jászság különleges madárvédelmi terület része is, szükséges madárvédelmi okokból is területi korlátozások egyeztetése a természetvédelmi kezelővel, mivel a csatornákat kísérő fasorok fészkelési lehetőséget nyújtanak több fokozottan védett és jelölő madárfajnak is (kerecsensólyom (*Falco cherrug*), parlagisas (*Aquila heliaca*), szalakóta (*Coracias garrulus*), kékvércse (*Falco vespertinus*)).

A vízvisszatartás lehetőségének vizsgálatát azért javasoljuk, hogy a nyár elejétől-közepétől jellemző, forró és aszályos időszakokban is legyenek üde területek. A beavatkozás véleményünk szerint gazdálkodási szempontból is kedvező lenne, hiszen differenciáltabbá lehetne tenni a gazdálkodást és csökkenteni lehetne a „kisült” legelők kisebb fűhozamából adódó kockázatot. Továbbá a kétéltűek (elsősorban a vöröshasú unka (*Bombina bombina*)) kedvezőbb szaporodási feltételeinek javulását is eredményezné.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós, fejlesztési lehetőségek előírászerűen a kezelési egységekben (KE), a 3.2.1. fejezetben belül bedolgozva is megjelennek az önkéntesen vállalható kezelési előírások között. A **KE-2** egység területén javasoljuk megvizsgálni a csatornázott területek helyreállításának lehetőségét. A víz megtartására (milyen formában, mennyi ideig) irányuló konkrét elképzelések megfogalmazásához vizes tervezési folyamat lebonyolítása szükséges (elengedhetetlen pl. a geodéziai felmérés terepmodell létrehozásához). Továbbá a tulajdonviszonyok részletes feltárása is szükséges annak megállapításához, hogy a környező szántókon vagy a Natura területen belül lévő rétlegelőkön okozható-e káros belvízi elöntés, amit el kell kerülni. Ezek hiányában konkrét elképzelések nem adhatók meg, hiszen ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása túlmutat a fenntartási terv keretein. Stratégiai jellegű véleményt fogalmazunk meg, miszerint szükséges volna egy olyan tanulmány kidolgozása, ami megvizsgálja részleteiben a lehetséges élőhely-rekonstrukciós megoldásokat, figyelembe véve a tulajdonviszonyokat, a gazdálkodást érintő kérdéseket, és egyes helyeken akár a csatornák kiváltásának, más helyeken vízvisszatartó vagy vízpótló műtárgyak megvalósításának lehetőségét is figyelembe veszi.

A beavatkozásokra a kezelési egység további száradásának megelőzése miatt volna szükség, ami a jelölő élőhelyek állpotromlását is megelőznél.

A **KE-4** egység területén javasoljuk az elszántott rét vagy legelő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását. Így a valós területhasználat újra rétlegelő lehet. Amíg a visszagyepesítés nem történik meg, a szántókon szükséges az érintkező területek állapotának romlása érdekében az önkéntesen vállalható előírások betartása. Az elszántott területrészek az eredeti területhasználat visszaállítását tartjuk szükségesnek. Javasoljuk továbbá a zárvány szántóterületek (gyepekkal körbezárt, szántó művelési ágú szántók) gyepesítését. A kezelési egység területének természetessége

a fejlesztési javaslatok figyelembe vétele esetén egyértelműen javulni fog (az elszántások és a zárvány szántók szántóból gyeppé alakulnak).

A **KE-5** kezelési egység esetében javasoljuk vizsgálni annak lehetőségét, hogyan lehet a mocsarak vízállapotát javítani. A víz megtartására (milyen formában, mennyi ideig) irányuló konkrét elképzelések megfogalmazásához vizes tervezési folyamat lebonyolítása szükséges (elengedhetetlen pl. a geodéziai felmérés terepmodell létrehozásához). Továbbá a tulajdonviszonyok részletes feltárása is szükséges annak megállapításához, hogy a környező szántókon vagy a Natura területen belül lévő rét-legelőkön okozható-e káros belvízi elöntés, amit el kell kerülni. Ezek hiányában konkrét elképzelések nem adhatók meg, hiszen ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása túlmutat a fenntartási terv keretein. Stratégiai jellegű véleményt fogalmazunk meg, miszerint szükséges volna egy olyan tanulmány kidolgozása, ami megvizsgálja részleteiben a lehetséges élőhely-rekonstrukciós megoldásokat, figyelembe véve a tulajdonviszonyokat, a gazdálkodást érintő kérdéseket, és egyes helyeken akár a csatornák kiváltásának, más helyeken vízviasszatartó vagy vízpótló műtárgyak megvalósításának lehetőségét is figyelembe veszi.

A beavatkozásokra a kezelési egység további száradásának megelőzése miatt volna szükség, ami a jelölő élőhelyek állapotromlását is megelőzné.

Főképp a **KE-6** egység területét érintenék azok a beavatkozások (vízviasszatartó, vízpótló műtárgyak megvalósítása, esetleg árkok betemetése), amelyek megvalósítása a KE-2 és KE-5 egységekre hat pozitívan elsősorban.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A vöröhasú unkával (*Bombina bombina*) kapcsolatos fajvédelmi intézkedések a vizes élőhelyekkel, csatornákkal, árkokkal kapcsolatos élőhelyfejlesztési elképzelésekben jelennek meg, ezek szerint a vízmegtartás javítja a faj szaporodási feltételeit. A jelölő fajok védelme érdekében a Natura 2000 területen további fajvédelmi intézkedés fogantatása nem indokolt.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A tervezés alapját jelentő élőhelyterképezés 2013 és 2014 folyamán készült el. A jövőbeni kutatások célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése.

A közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének monitorozására javasoljuk az NBmR protokoll szerinti élőhelyterképezés elvégzését 5 évente. Javasolt a jelölő élőhelyek (pannon szikes sztyeppék és mocsarak - 1530* és síksági pannon löszgyepek - 6250*) állományainak állapotát is 1-1 mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre kidolgozott vonatkozó módszertan.

A területen előforduló közösségi jelentőségű kételtűfajok (vöröhasú unka (*Bombina bombina*), dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*)) állományait a NbmR protokoll szerint javasolt monitorozni, 5 évente.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszerek

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Jászapáti-jászkiséri szikesek kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület Jászapáti, Jászivány és Jászkisér települések közigazgatási területeit érintve több fizikai blokkban található. A fizikai blokkok területnagyságának kb. 90 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető.

A fizikai blokkokban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

MEPAR Blokk- azonosító	teljes terület (ha)	támogatható terület (ha)	KAT
U5TRW-L-10	197,94	191,27	KAT20
U5MYW-M-10	26,51	22,68	-
U5W5W-3-10	73,12	60,69	-
U5P5W-V-10	14,26	3,38	KAT20
UC5KW-X-10	23,58	20,1	KAT20
UC4CW-P-10	63,72	62,62	-
U3CKW-V-10	230,01	224	KAT20
UCEYW-M-10	53,06	48,07	-
U7W5X-6-10	20	18,81	-
U30RX-Q-10	41,85	40,97	KAT20
U7XCX-E-10	6,59	5,67	KAT20
U3H5X-M-10	35,12	33,22	KAT20
U3W5X-2-10	59,42	58,32	-
U3YKX-J-10	47,53	46,18	-
U4DRX-6-10	69,18	67,27	KAT20
U4W5X-3-10	39,51	37,31	-
U56RX-1-10	78,61	76,68	-
U595X-H-10	65,73	64,19	KAT20
U7EYX-J-10	131,35	128,2	-
U635X-A-10	59,82	57,84	KAT20
U7H5X-R-10	146,83	131,95	-
U70RX-V-10	49,26	46,47	-
U0204-3-10	140,23	130,41	KAT20
U8364-L-10	8,24	7,58	-
U85L4-3-10	70,47	57,57	KAT20
U8964-T-10	13,08	12,01	KAT20
U8YL4-W-10	21,53	16,95	KAT20
U9204-D-10	42,95	0,53	-
U0RL4-E-10	79,94	78,46	-
U6YKX-M-10	82,03	80,82	-
U0P64-X-10	6,83	3,52	-
U80RX-W-10	36,71	32,85	KAT20
U80RX-W-10	45,64	40,63	KAT20
U9AD4-3-10	20,91	20,56	-
UCRL4-T-10	41,5	39,68	KAT20
UCXD4-R-10	17,11	10,74	KAT20
U1LT4-H-10	139,95	133,52	KAT20
U2V04-Y-10	33,52	26,56	-
U2V04-Y-10	35,02	31,54	-
U1P64-Y-10	103,52	100,9	KAT20
U9804-L-10	87,25	75,98	KAT20
UCW64-J-10	12,55	11,64	KAT20

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a Vidékfejlesztési Miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatási összeg megközelítőleg 65.000 Ft/ha/gazdálkodási év. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszerét tartalmazza.

Agrár- környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 77 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 85 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetőek el.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gye- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyepek természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak. A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A Jászapáti-jászkiséri szikesek fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználóra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglévő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe. A Jászapáti-jászkiséri szikesek Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó egyes jelenlegi szabályok felülvizsgálatával a kaszátlanul hagyott terület nagyságának tágabb határok közötti meghatározását szolgáló eszközök.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalás alapján ösztönzik a területhasználót az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. A Jászapáti-jászkiséri szikesek Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 területen található szántókon a környezetkímélő növényvédő szerek használatát ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántókon a műtrágyahasználat csökkentését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók gyepké, vagy vizes élőhelyé alakítását ösztönző eszközök.
- A gyepeként nem hasznosítható vizes élőhelyek (mocsarak, lápok) területén a cserjésedés, fásodás meghatározott (de az egyes területekre differenciált mértékű) visszaszorítását szolgáló eszközök.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem kifejezetten azok eltüntetésére ösztönöz.

Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, bokorfüzeseket, kaszálják az értéktelen

szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban nem folytattak gyepgazdálkodást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességu területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területre a természetvédelmi célkitűzések megvalósításával kapcsolatos pályázat nincs folyamatban, sem tervezési fázisban.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre vonatkozóan egyéb javaslat nem merül fel.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A fenntartási terv elfogadtatása a tervezési területen illetékes érintettekkel elengedhetetlenül fontos, ezért a tervekészítés során folyamatos kapcsolattartás, egyeztetés történt a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen interjúk készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzattal.
2. A kommunikációs időszakban a fenntartási terv egyeztetési változatai folyamatosan elérhetőek a projekt honlapján (<http://natura2000.nimfea.hu/20085.htm>).
3. A tervekészítés előzetes tájékoztatója előtt telefonos, postai és e-mailes kapcsolatfelvétel történt a fent említett címzettekén kívül a falugazdással, gazdálkodókkal, a területileg illetékes nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság), a zöldhatósággal (Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség), a vízügyi igazgatósággal (Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság) és az erdészeti hatósággal (Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága). A terv egyeztetési változata e-mailen keresztül és postai úton jutott el az érintettekhez.

A fenntartási terv első változatának megvitatása:

1. Fórum (2014. augusztus 22. Jászkisér, résztvevők száma: 11 fő): A fent részletezett tájékoztatósi lépések után következett az egyeztető falufórum. A terület nagysága és az érintett település és lakosság szám alapján egy fórum megtartása volt indokolt.

Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nem csak javulhat a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot fog tükrözni), de növekedhet a terv helyi elfogadottsága is.

A fórumra meghívást kaptak a település vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a vadász-társaságok, a hivatalos szervek és kezelők részéről pedig a falugazdász, a helyi gazdaszövetkezet és a Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség képviselői. A projektben résztvevők oldaláról a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv második változatába.

2. Terepbejárás (2014. augusztus 22. Jászkisér, résztvevők száma: 2 fő): a falufórum után a terepbejárás következett, amely során személyesen meg lehetett tekinteni a terv által és a fórum során felvetett konfliktusforrásokat. A terepbejárást a kjKTT természetvédelmi őrre vezette, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület az elhangzottakról jegyzőkönyvet készített, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv második változatába.
3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is. Az észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a terv második változatába.
4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető terv dokumentáció megtekinthető volt a projekt honlapján, amely elérhető a <http://natura2000.nimfea.hu/20085.htm> hivatkozáson. Ugyanitt véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a terv második változatába.

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérhetőségének biztosítása a nagyközönség számára.
2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a tervezési terület különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a kjKTT kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. a Jászapáti-jászkiséri szikesek Natura 2000 területtel érintett települések képviselői,
2. jelentősebb helyi gazdálkodók,
3. a kjKTT területén működő vadász-társaság képviselői,
4. falugazdászok,
5. illetékes társadalmi szervezet (Zöld Pont)
6. Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság,
7. Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség,
8. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság,
9. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága
10. Nemzeti Földalapkezelő Szervezet
11. Nemzeti Agrárgazdasági Kamara

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A hatósági és területi kezelő szervek levélben meghívást kapnak a falufórumokra és terepbejárásokra, valamint ugyanezen levélben értesítést kapnak a dokumentáció véleményezhetőségéről és a kifüggesztés időpontjáról.

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett-e?	Hogyan?	Beépült-e a tervbe?	Hogyan? Ha nem, miért?
Jászapáti település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Jászivány település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Jászkisér település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Helyi gazdálkodók (összesen 26-an)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Vadásztársaság (Széchenyi Zsigmond Vadásztársaság, Jász-Nagykun-Szolnok megyei Vadász Szövetség)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Falugazdász (összesen 1)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-

Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórumon és terepbejáráson megjelentek (jegyzőkönyv)	igen	kezelési javaslat
Nemzeti Agrárgazdasági Kamara	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A terület a Hevesi-sík kistájon helyezkedik el. Részben telepített, de értékes természetközeli állományokkal rendelkező tölgyesek ékelődnek a legnagyobbbrészt szikes karakterű, pannon szikes sztyeppék jelölő élőhelytípusba sorolható gyepek közé. A gyepeken található egykori medervonulatokban és egyéb természetes mélyedésekben asztatikus szikes karakterű mocsárfoltokat találunk.

1.1.1. Éghajlati adottságok

Éghajlatát tekintve mérsékelt meleg, száraz éghajlatú a kistáj. Az évi napfénytartam ÉK-en 1900-1950, míg DNy-on 1950-1980 óra körül alakul; a nyári napsütéses órák száma 740-770 óra körüli, a téli napfénytartam kb. 180 óra körül várható. Az évi középhőmérséklet 10-10,2 C fok (ÉK-en ennél alacsonyabb), a vegetációs időszak átlaghőmérséklete pedig 17- 17,2 C fok. A napi középhőmérséklet ápr.2-5 után emelkedik 10 C fok fölé, majd 195-200 nap múlva, okt. 16-20 után csökken ismét 10 C fok alá. Az utolsó tavaszi fagy ápr.8-13 között az első őszi fagy okt. 22-én várható, így a fagymentes időszak kb. 190-195 nap. Az évi abszolút hőmérsékleti maximumok átlaga 34 C fok körül alakul, míg a téli abszolút minimumok átlaga -16,5 C fok körül van. A csapadék évi összege 530 és 560 mm között (D-en 520-540 mm) alakul; ebből 310-320 mm hullik a vegetációs időszakban. Az ariditási index 1,26-1,30 között, délen 1,30-1,35 között alakul. Az uralkodó szélirány az ÉK-i mellett a Ny-i és K-i: az átlagos szélesség 2,5 m/s körüli. Ezek az éghajlati adottságok ezen a domborzaton (az emberi hatásokkal összadódva) alapvetően a sztyepei közösségek kialakulásának kedveznek, mint amilyenek a Natura 2000 területen élnek.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A Közép-Tisza melletti kistájnak alig van természetes vízfolyása. Száraz, gyér lefolyású, vízhiányos terület. Az árvizek főleg a nyár elején, a kisvizek az év második felében jellemzők. A talajvíz mélysége általában 2-4 m között mozog.

1.1.3. Talajtani adottságok

A talajtakaró változatosságát a tájban előforduló 9 különböző talajtípus jellemzi. A talajok zöme löszös agyagokon képződött, kivételt jelentenek a homokon képződött kovárványos barna erdőtalajok és a nyirokszerű agyagon kialakult csernozjom barna erdőtalajok. Jászapáti és Heves környékén alföldi mészlepedékes és réti csernozjom talajok alakultak ki. A táj talajainak jelentős hányada (53%) szikes vagy sóhatás alatt áll (szolonyeces réti csernozjomok és réti talajok, szikes és sztyepesedő réti szolonyecsek.

1.2. Természeti adottságok

A területen 2013-2014-ben élőhely-térképezésre került sor (lásd térképmelléklet), az Általános Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR) kritériumrendszerét követve. Az élőhely-térképezés során pontos adatokhoz jutottunk az élőhely-foltok méretéről, kiterjedéséről, természetességéről, mely tervezési alapot is biztosított a kezelési egységek (KE) meghatározásához, az azokon javasolt természetvédelmi kezelési javaslatok megfogalmazásához. Az alábbi táblázat összegzi a területen megtalálható egyes élőhely-típusok kiterjedését. Hibridként való előfordulás esetében a domináns élőhely kiterjedése a mérvadó.

Élőhely neve	Á-NÉR kód	Kiterjedés fő élőhelyként (ha)	Arány (%)	Natura 2000 élőhely
Nádasok, gyékényesek, tavi kákások	B1a	1,0	0,1	-
Harmatkásás, békabuzogányos mocsári-vízparti növényzet	B2	1,8	0,1	-
Nem zsombékoló magassárrétek	B5	1,8	0,1	-
Zsiókás és sziki kákás szikes mocsarak	B6	13,2	0,7	1530
Csatornák, szabályozott patakok, mesterséges tavak parti zónájában és közvetlen partközeli víztestében kialakult fragmentális mocsarak és kisebb hínarasok	BA	20,9	1,2	-
Ürmöspuszták	F1a	47,4	2,7	1530
Cickórós puszták	F1b	467,0	26,2	1530
Szikes rétek	F2	766,7	43,1	1530
Kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek	F3	2,3	0,1	1530
Mézpázsitos szikfokok	F4	5,6	0,3	1530
Padkás szikesek, vakszik	F5	7,3	0,4	1530
Kötött talajú sztyeprétek (löss, agyag, nem köves lejtőhordalék, tufák)	H5a	72,2	4,1	6250
Jellegtelen vizes élőhelyek	OA	1,7	0,1	-
Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok	OB	98,4	5,5	-
Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek és magaskórósok	OC	44,3	2,5	-
Taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet	OG	2,0	0,1	-
Száraz cserjések	P2b	2,8	0,2	-
Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdőszávok	RA	5,7	0,3	-
Jellegtelen puhafás erdők	RB	3,4	0,2	-
Jellegtelen keményfás erdők	RC	29,2	1,6	-
Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos erdők	RDb	19,9	1,1	-
Nemes nyárasok	S2	8,0	0,4	-
Idegenhonos fafajok spontán állományai	S6	3,1	0,2	-
Nem őshonos fajú facsoportok, erdőszávok és fasorok	S7	51,5	2,9	-
Agrár élőhelyek	T (T1, T2, T10)	63,3	3,6	-
Egyéb urbán területek	U (U4, U7, U8, U10, U11)	40,3	2,3	-
tavak	U9	0,1	0,0	-
Összesen			100	

A Natura 2000 területet részben telepített, de értékes természetközeli állományokkal rendelkező tölgyesek és értékes beékelődő gyepek, mozaikos szerkezetű szikesedő rétek jellemzik. Legnagyobb természeti értékei a kijelölés alapjául szolgáló vöröshasú unkán (*Bombina bombina*) és dunai tarajosgötén (*Triturus dobrogicus*) kívül a macskahere (*Phlomis tuberosa*) és a fekete gólya (*Ciconia nigra*).

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
1530*	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	A
6250*	Síksági pannon löszgyepek	C

* kiemelt jelentőségű

Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

Élőhely kódja:	1530*
Élőhely előfordulásai a területen:	Az élőhely előfordulásait lásd a mellékletben. A Natura 2000 területen általánosan elterjedt.
Élőhely kiterjedése a területen:	1274,7 ha. Itt eltérés tapasztalható a Natura 2000 adatlaptól, mivel ott 1065 ha szerepel. Az eltérés oka, hogy a mostani felmérés alapján pontosabb becslést tudunk adni.
Élőhely jellemzése:	A tervezési területen egyaránt megtalálhatóak a szoloncsák és szolonyec szikesek. Padkás szikesek leginkább Jászapátitól északra lévő szikerekben jellemzőek, ezek jó természetességűek, fajgazdagok. Ürmös szikesek előfordulása csak kis területeken jellemző, de általában az egész vizsgált területen előfordulnak. Legelterjedtebbek a cickórósok és az ecsetpázsitos-fehér tippanos mocsárrétek. A zsiókások, sziki nádasok előfordulása csak a csatornáknban, legmélyebben fekvő részeken jellemző, míg a sekélyebb mélyedésekben a bókoló sás (<i>Carex melanostachya</i>) dominanciájú magassásosok fordulnak elő. A sziki mézpzásitos szikesek a területen csak kis kiterjedésben vannak meg.. A „sziki” magaskórósok fajkészlete a löszgyepekhez áll közel, ennek ellenére az útmutató alapján a néhány megtalált állományt is a szikesek közé soroltuk. Jellemző fajok: sziki üröm (<i>Artemisia santonicum</i>), szikipozdor (<i>Podospermum canum</i>), felemáslevelű zsásza (<i>Lepidium perfoliatum</i>), sóvirág (<i>Limonium gmelini</i>), pusztai cickafark (<i>Achillea setacea</i>), sziki csenkesz (<i>Festuca pseudovina</i>), egérfarkfű (<i>Myosurus minimus</i>), vékonyka útifű (<i>Plantago tenuifolia</i>), sziki útifű (<i>Plantago maritima</i>), zsióka (<i>Bolboschoenus maritimus</i>), fehér tippan (<i>Agrostis stolonifera</i>), réti őszirózsa (<i>Aster sedifolius</i>).
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	Németh- Seregélyes -féle természetesség: 4 Legjobb természetességűek az ürmös és cickórós szikesek, míg az ecsetpázsitos rétek közül számos nem kezelt állomány található, ezek természetessége folyamatosan romlik.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett. Az élőhely hosszú távú megőrzésére jó esély van. A klímaváltozás várható negatív hatásai a nedvesebb állományokat jobban fogják érinteni.
Veszélyeztető tényezők:	A szikes gyepek közül a réteket veszélyezteteti leginkább a kaszálás felhagyása, mivel ezek fajkészlete a kezeletlenség következtében gyorsan csökken. A szárazabb gyeptípusok kevésbé reagálnak érzékenyen a folyamatra. Az intenzív legelés a villanypásztorral körbekerített területek fő természetvédelmi problémája. Az állatok folyamatos taposása miatt a taposástűrő növények szaporodnak el, ezzel párhuzamosan a specialisták visszaszorulnak. Leginkább a nedves szikes gyeptípusok.

sok veszélyeztetettek. Jászkisér település közelében egy inert hulladéklerakó tevékenysége a szomszédos cickórós gyepet nagymértékben veszélyezteti. A korábban szikesek fásítására használt ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) és tamariska (*Tamarix spp.*), a gyepek felhagyásának következtében több helyen spontán terjedésnek indult. Hosszú távon egyes gyepek teljesen becserjésedhetnek e két inváziós faj terjedése miatt. Szinte a teljes terület gazdagon átszótt csatornákkal, vízelvezető árkokkal. Ennek köszönhetően az élőhelyek kiszáradtak, eljellegtelenedtek. Főleg a korábban elterjedtebb szikes mocsarak térvesztése következett be a melioráció miatt.

Síksági pannon löszgyepek

Élőhely kódja: 6250*

Élőhely előfordulásai a területen: Az élőhely előfordulásait lásd a mellékletben. Általában szikes gyepekkel mozaikolva fordul elő kis kiterjedésben. Az egész felmért területen előforduló élőhely.

Élőhely kiterjedése a területen: 104,2 ha. Itt eltérés tapasztalható a Natura 2000 adatlaptól, mivel ott 85 ha szerepel. Az eltérés oka, hogy a mostani felmérés alapján pontosabb becslést tudunk adni.

Élőhely jellemzése: A térképezett területen általában csak kisebb foltokban található löszgyepek. Kevés a nagy kiterjedésű állomány, legtöbb ecsetpázsitos mocsárréttel vagy cickórós szikessel mozaikol. A jó természetességű állományok ritkák, a legtöbbjüket napjainkra felhagyták vagy intenzíven legeltetik. Leggyakrabban a keskenylevelű perje (*Poa angustifolia*) és csillagpázsit (*Cynodon dactylon*) dominálta jellegtelen löszgyepekkel találkozhatunk, a fajgazdag állományokat általában kaszálják.

Jellemző fajok: barázdált csenkesz (*Festuca rupicola*), keskenylevelű perje (*Poa angustifolia*), macskahere (*Phlomis tuberosa*), csattogó szamóca (*Fragaria viridis*), tejtöltő galaj (*Galium verum*), magyar kakukkfű (*Thymus pannonicus*), lecsepült veronika (*Veronica prostrata*), mezei cickafark (*Achillea collina*), csillagpázsit (*Cynodon dactylon*), osztrák zsálya (*Salvia austriaca*), tövises iglice (*Ononis spinosa*).

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése: Németh- Seregélyes féle degradáltsági érték: 3
A legtöbb állomány degradált, kevés a fajgazdag löszgyep.

Élőhely veszélyeztetettsége: Jelentős mértékben veszélyeztetett.
Hosszú távon az élőhely egyre degradáltabb lesz, a kísérőfajok és színező elemek fajok száma csökkenni fog. Ezt a klímaváltozás sem fogja pozitív irányba segíteni.

Veszélyeztető tényezők: Viszonylag kevés löszgyepet kezelnek kaszálással. A kezeletlen állományok fajkészlete lassan csökken, de hosszú távon mindenképp az élőhely degradációjával kell számolni. Az intenzív legelés a villanypásztorral körbekerített területek fő természetvédelmi problémája. Az állatok folyamatos taposása miatt a taposástűrő növények (pl. csillagpázsit (*Cynodon dactylon*)) szaporodnak el, ezzel párhuzamosan a specialisták visszaszorulnak.

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (A-D)
II., IV.	kisfészkes aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)	D

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (A-D)
II., IV.	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	C
II., IV.	dunai tarajos göte (<i>Triturus dobrogicus</i>)	C
II., IV.	nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>)	D
II., IV.	skarlátbogár (<i>Cucujus cinnaberinus</i>)	D
II.	nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>)	D
II., IV.	molnárgörény (<i>Mustela eversmannii</i>)	D

vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Irányelv melléklete:

Faj előfordulásai a területen:

Állománymagyság (jelölés):

Állománymagyság (tervkészítés):

Állomány változásának tendenciái és okai:

Faj veszélyeztetettsége:

Veszélyeztető tényezők:

dunai tarajos göte (*Triturus dobrogicus*)

Irányelv melléklete:

Faj előfordulásai a területen:

Állománymagyság (jelölés):

Állománynagyság (tervkészítéskor):	A felmérés időszakában nem került elő, korábbi adatáról nincs tudomásunk.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem adható meg
Faj veszélyeztetettsége:	Nem adható meg, nem került elő
Veszélyeztető tényezők:	Nem adható meg, nem került elő

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség (1-2 mondatban leírni miért fontos a területen)
diófacincér	<i>Aegosoma scabricorne</i> (Scopoli, 1763)	V: 5000 ft	Elsősorban öreg ártéri erdők, idős faállományok, valamint lakott települések, temetők, parkok, fasorok idős fainak jellemző állata.
orrszarvúbogár	<i>Oryctes nasicornis</i> (Linnaeus, 1758)	V: 50000ft	Elterjedt a hegyvidék alacsonyabb régióiban, a dombvidéken és a síkságon. Elsősorban természetközeli állapotú, idős tölgyesekben él. Lárvája leginkább tölgyek (<i>Quercus</i>) korhadó tuskójában, földbe mélyedő gyökérrészében fejlődik legalább 2-3 évig. Hazánkban természetes élőhelyein nem gyakori.
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	FV	Hazánkban kiemelt jelentőségű madártani érték, zászlósfaj
réti sas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	FV	Hazánkban kiemelt jelentőségű madártani érték
kék vércse	<i>Falco vespertinus</i>	FV	Hazánkban kiemelt jelentőségű madártani érték
kerecsensólyom	<i>Falco cherrug</i>	FV	Hazánkban kiemelt jelentőségű madártani érték
szalakóta	<i>Coracias garrulus</i>	FV	Hazánkban kiemelt jelentőségű madártani érték

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A területhasználatot a CORINE felszínborítási adatbázis (1.3.1.1. táblázat) alapján jellemeztük.

1.3.1.1. táblázat: Főbb területhasználati ágak aránya CORINE alapján

Területhasználati formák	Területi érintettség (%)
Száraz gyepek, sztyeppék	5.00
Szikes gyepek és szikes mocsarak	60.00
Mesterséges faültetvények	5.00
Extenzív művelésű szántóföldek (pl.: váltógazdálkodás rendszeres ugaroltatással), felhagyott szántók, ugarok)	20.00
Felülvetett gyepek	10.00
Összesen	100

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

A Natura 2000 adatbázis korábbi verziói alapján a szántók és gyepterületek döntő hányada magántulajdonban van. A terület erdeinek döntő része állami tulajdon, kisebb része (főként a tájidegen faültetvények) magántulajdonban van, illetve néhány hektár erdő közösségi tulajdonú. A tervezési területen nem található a Hortobágyi Nemzeti Park vagyongazdálkodásában lévő terület.

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1 Mezőgazdaság

A Jászság hagyományosan mezőgazdasági térség. Agráralkalmasságából és jellegéből adódóan a megyei, de az országos átlagot is meghaladó a mezőgazdasági vállalkozások száma, különösen a kisebb és egyéb, ipari jellegű vállalkozásokkal nem rendelkező települések esetében.

A Jászberényi kistérségben (2013 januárja óta Jászapáti, illetve Jászberényi járás) a mezőgazdálkodó szervezetek száma 91, az egyéni gazdaságoké 7353. A használt földterület túlnyomó része szántó; térség legnagyobb szántóterületet hasznosító települései Jászberény, Jászkisér, Jászládány és Jászapáti. A szántóterületek nagyobbik része tartozik gazdasági szervezetekhez (38.194 ha), kisebbik része egyéni gazdaságok művelésében van (33.888 ha). A legjellemzőbb szántóföldi kultúrák a gabona, a repce és kisebb részben a napraforgó.

A második legjellemzőbb művelési forma a gyepgazdálkodás, nagyjából a szántóterületek 1/10-ének megfelelő területnagyságban. A területhasználat eloszlása a gazdasági szervezetek és egyéni gazdaságok között itt is hasonló, mint a szántók esetében.

Az állatállomány szerkezetére jellemző, hogy a gazdasági szervezetek esetében a szarvasmarha és a sertés dominál. Jászapáti városa például, ahol a Jásztej Zrt. központja is található a térség legnagyobb szarvasmarha-, illetve ugyancsak jelentős sertésállományával is rendelkezik. Az egyéni gazdaságokban a legjellemzőbb a baromfi (főként tyúk) tartása, de itt is találhatóak jelentősebb sertés- és szarvasmarha-állományok.

A tervezési területen a **szántóterületek** aránya mintegy 20% körüli. Nagytáblás (10 ha feletti táblaméretű) szántók teszik ki a terület nagyobb részét, a kistáblás szántóföldek pedig kisebb százalékát. A szántóterületek közül a kistáblás szántók a nagytáblás műveléshez képest természetvédelmi szempontból magasabb értéket képviselnek, mivel a táblák közötti csatornák, mezsgyék, fasorok, egyéb élőhelyek változatosabb élővilág fennmaradását teszik lehetővé. A kistáblás művelés előnye továbbá, hogy a mozaikos talajszerkezet adottságaihoz jobban képes idomulni.

Az intenzíven művelt; (kaszált, legeltetett), illetve a természetesebb állapotú **gyepterületek** összesített aránya valamivel a Natura 2000 területek országos átlaga felett van. Ennek nagy része fák és cserjék nélküli szikes, illetve löszös puszta. A térségben a gyepek hagyományosan legelőként hasznosultak, a növényzeti takaró is ennek a művelési módnak kedvez, illetve a legeltetés visszahatása is pozitív a gyepekre nézve. Az állatállomány csökkenése, valamint az istálló tartás következtében a területek egy részén felhagytak a legeltetéses gazdálkodással, ez a gyepek élőhelyek becserjésedését okozza. A becserjésedés mellett a gyepek élőhelyek fennmaradását veszélyezteteti továbbá a gyepek feltörése is. A gyepterületekhez kötődő fajok élőhelye ezáltal beszűkül, madárvédelmi szempontból ez a táplálkozóhelyek csökkenését jelenti.

1.3.3.2. Erdészet

Az erdőállomány jellemzése:

A terület erdőállománya 25 részletben 97,3 hektáron helyezkedik el. Az érintett erdőrészek nagyrészt állami tulajdonban vannak. A Jászkisér 3A, B, illetve a Jászkisér 4A és B erdőrészek magántulajdonban vannak.

Az alábbi táblázat bemutatja az érintett erdőrészek területi kiterjedését és rendeltetését, illetve a faállomány jelenlegi és a célállomány szerinti összetételét.

Erdőrészlet	Kiterjedés (ha)	Faállomány	Célállomány	Felújítás jellege	Rendeltetés
Jászapáti 26A	0,9	Akácos	Hazai nyaras	Tarvágás	Faanyagtermelő
Jászapáti 27D	4,62	Egyéb lomb elegendes - kocsányos tölgyes	Egyéb lomb elegendes - kocsányos tölgyes	-	Faanyagtermelő
Jászapáti 27TI2	3,01	-	-	-	-
Jászapáti 38TI1	1,05	-	-	-	-
Jászapáti 38TI2	0,69	-	-	-	-
Jászapáti 38A1	1,83	Kocsányos tölgyes	Kocsányos tölgyes	-	Faanyagtermelő
Jászapáti 38A2	0,37	Kocsányos tölgyes	Kocsányos tölgyes	-	Faanyagtermelő
Jászapáti 45A	1,13	Akácos	Kocsányos tölgyes	Tarvágás	Mezővédelmi
Jászapáti 45B	2,85	Hazai nyaras - akácos	Kocsányos tölgyes	Tarvágás	Faanyagtermelő
Jászivány 39A	1,39	Hazai nyaras - akácos	Egyéb lomb elegendes - kocsányos tölgyes	Tarvágás	Talajvédelmi
Jászkisér 17A	5,97	Nemes nyaras	Hazai nyaras – kocsányos tölgyes	Tarvágás	Faanyagtermelő
Jászkisér 12A	1,47	Kocsányos tölgyes	Kocsányos tölgyes	Tarvágás	Faanyagtermelő
Jászkisér 15C	1,41	Kocsányos tölgyes	Kocsányos tölgyes	-	Faanyagtermelő
Jászkisér 15D	1,0	Kocsányos tölgyes	Hazai nyaras - kocsányos tölgyes	-	Faanyagtermelő
Jászkisér 20A	0,54	Egyéb kemény lombos	Egyéb kemény lombos	-	Mezővédelmi
Jászkisér 21A	0,83	Egyéb kemény lombos	Egyéb lomb elegendes – hazai nyaras	-	Mezővédelmi
Jászkisér 21B	3,86	Kőrises - kocsányos tölgyes	Kőrises - kocsányos tölgyes	-	Mezővédelmi
Jászkisér 22A	1,24	Kőrises - kocsányos tölgyes	Kőrises - kocsányos tölgyes	-	Talajvédelmi
Jászkisér 22B	1,05	Egyéb lomb elegendes – kocsányos tölgyes	Kocsányos tölgyes	Törzskiválasztó gyérítés	Talajvédelmi

Jászkisér 4TN	22,48	-	-	-	-
Jászkisér 3A	16,07	Kocsányos tölgyes	Kocsányos tölgyes	-	Földalatti gombatermelő
Jászkisér 3B	19,51	Kocsányos tölgyes	Kocsányos tölgyes	-	Földalatti gombatermelő
Jászkisér 4A	2,16	Kocsányos tölgyes	Kocsányos tölgyes	-	Földalatti gombatermelő
Jászkisér 4B	0,76	Nemes nyaras	Nemes nyaras	Tisztítás	Földalatti gombatermelő
Jászkisér 3TI	1,14	-	-	-	-
Összesen	97,33				

Az alrészletek jelenlegi fatípusai többfélék, előfordulnak akácok, tölgyesek, nemes nyarasok egyaránt. A távlati célállományok legtöbbször kocsányos tölgyesek, elegyes kocsányos tölgyesek, egyéb keménylombos erdők, hazai nyarasok. Ezeken a területeken a környezeti erdőtervnek megfelelő gazdálkodás folytatható, a felújítások során azonban a természetvédelmi célkitűzéseknek az intenzíven terjedő fafajok arányának csökkentése felel meg.

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

Vadgazdálkodás

A terület a I/1. Szolnok és dél-hevesi apróvadas vadgazdálkodási körzethez tartozik.

Fő jellemzőiben homogén apróvadas területnek tekinthető. A vadgazdálkodási körzet országosan kiemelkedő mezei nyulas, fácános és özes területeket tartalmaz.

A tervezési területen a nyúl állományai igen jók, gazdálkodási szempontból hagyományosan különösen a mezei nyúl (*Lepus europaeus*) befogása volt meghatározó. A körzet területén több területen maradt fenn jelentős fogoly (*Perdix perdix*) populáció. A körzetben a vaddisznó (*Sus scrofa*) folyamatosan megjelenik, de tartós megtelepülése még nem következett be. A fogoly (*Perdix perdix*) állománya országszerte kritikusan lecsökkent, a mezei nyúl (*Lepus europaeus*) szintén évek óta csökkenőben van – a térségben is.

A szélsőségesen csapadékos évek – különösen vésztározás esetén – a mezei nyulak állományát jelentősen lecsökkentik, így történt ez 2010-ben is. Megfelelő élőhelyi adottságok (mozaikos, természetes elemekben gazdag élőhely) és táplálékbázis (őszi-téli kritikus időszakban) mellett ugyanakkor a nyúlállomány gyorsan képes regenerálódni. A Jászsági erdők nagyrészt monokultúrák, így vadeltartó képességük összességében gyenge. Az őz (*Capreolus capreolus*) állomány a nyaras és a kocsányos-tölgyes telepítésekben okoz erdőgazdasági kárt.

A területet érintő vadgazdálkodási egységek kódszáma és neve:

16-750610-1-4-3 Széchenyi Vadásztársaság, Jászkisér

A területet érintő természetvédelmi korlátozások kiterjednek a vadászati és vadgazdálkodási berendezések elhelyezésére, élőhely-rekonstrukcióra, vadföldművelésre, mesterséges vadtenyésztésre, az alkalmazható vadászati módokra, a vadászati idények és vadászható vadfajok helyi korlátozására.

Halászat, horgászat

A tervezési terület határain belül halászatra, horgászatra alkalmas természetes víztestek nem találhatóak.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A terület fiatal, negyedidőszaki üledékekkel borított, feltöltött síkság. Vízrajzi szempontból a Hevesi-sík vízgyűjtő-gazdálkodási alegységhez tartozik. Az alegységet 6 csatornásított vízfolyás vízgyűjtője teszi ki, a Natura 2000 terület a főképp a Millér-csatorna vízgyűjtőjén található, kis része a Sajfoki-belvízfőcsatorna vízgyűjtőjén.

Az ármentesítések után megindult a terület vízrendezése. A belvízelvezető főcsatornák természetes torkolati bevezetései megszűntek, oda stabil szivattyútelepeket építettek. Ezzel jelentősen megváltoztak a természetes lefolyási és vízjárási viszonyok. A csatornában tartott (üzemviteli) vízszint mindenkor meghatározza a térség befogadó képességét és az öblözetek lefolyási viszonyait. Kiepült a mellékcsatornák rendszere is. A belvízrendszerek fejlesztésének alapja a mezőgazdaság által támasztott igény volt. Sorra épültek az üzemi vízrendezések. Egyre nagyobb szerepet kapott a komplex vízrendezés, illetve a melioráció megvalósítása.

Az alföldi, sík jellegből adódóan szükség volt ún. kettős hasznosítású, kettősműködésű csatornák működtetésére is, melyek az alapvető belvízelvezetés mellett mezőgazdasági és/vagy egyéb célú vízszolgáltatási feladatot is ellátnak.

A Millér-csatorna is ilyen kis esésű, kettős működésű, állandó vízfolyás. A csatorna teljes hosszban öntözővizet szállít, így a természetes vízjárástól eltérően az év nagy részében magas vízszint mellett üzemel.

Jelentős, a Natura 2000 terület vízháztartását befolyásoló, és a Millér-csatorna felé vizet vezető csatornák a Jászszentandrás-csatorna, a Csátés-csatorna (161. sz. mellékcsatorna), 22.-csatorna (22. sz. mellékcsatorna), a 24. sz. mellékcsatorna. A Sajfoki-belvízfőcsatornába torkollik a 12. (Pélyi)-csatorna.

A csatornák a hosszuk legnagyobb részében mesterségesek, ásott medrűek.

Mind vízmennyiségi, mind vízminőségi adottságok tekintetében a területen a belvízi illetve vízgazdálkodási célú vízkormányzások meghatározóak. Sűrűbben csatornázottak a Jászapáti külterületén található Malom-, Csátés-, Borbás- és Karkus-dűlők.

A csatornák kedvezőtlenül befolyásolják a szikes gyepek és vizes élőhelyek természetes vízjárását, jelentősen csökkentik a terület tájképi értékét.

1.3.3.5. Turizmus

A területen az intenzív turizmus nem jellemző, alkalmi látogatók azonban előfordulhatnak.

1.3.3.6. Ipar

Ipari fejlesztés nem tervezett, intenzív területhasználat nem fenyegeti.

1.3.3.7. Infrastruktúra

Madárvédelmi szempontból jelentős veszélyeztető tényezőt az elektromos légvezetékek és tartóoszlopaik jelentik: a nagytestű madárfajok (ragadozók, lúdalakúak, stb.) számára jelentenek veszélyforrást ütközés illetve áramütés veszélye miatt.

1.3.3.8. Egyéb

A Natura 2000 terület Jászapáti, Jászivány és Jászkisér települések közigazgatási területét érinti 1781,24 ha-on.

A tervezési területen egyéb erdei haszonvételek közül kiemelkedő a szarvasgomba (*Tuber melanosporum*) gyűjtése. A legjelentősebb szarvasgombás erdők Jászfákóhalma, Jászapáti, Jászivány, Jászkisér térségében lévő tölgyesekben (Jászfákóhalma 1-6 tag, Jászapáti 1-2 tag, 62 A, Jászivány 3 B, Jászkisér Tomi-erdő (1-4 tagok), 15 B, 32 A, 40 A) találhatóak. A szarvasgomba gyűjtése szervezett keretek között folyik. De jelentkezik illegális haszonvétel is, amely természetvédelmi szempontból sokkal több negatív hatással jár.

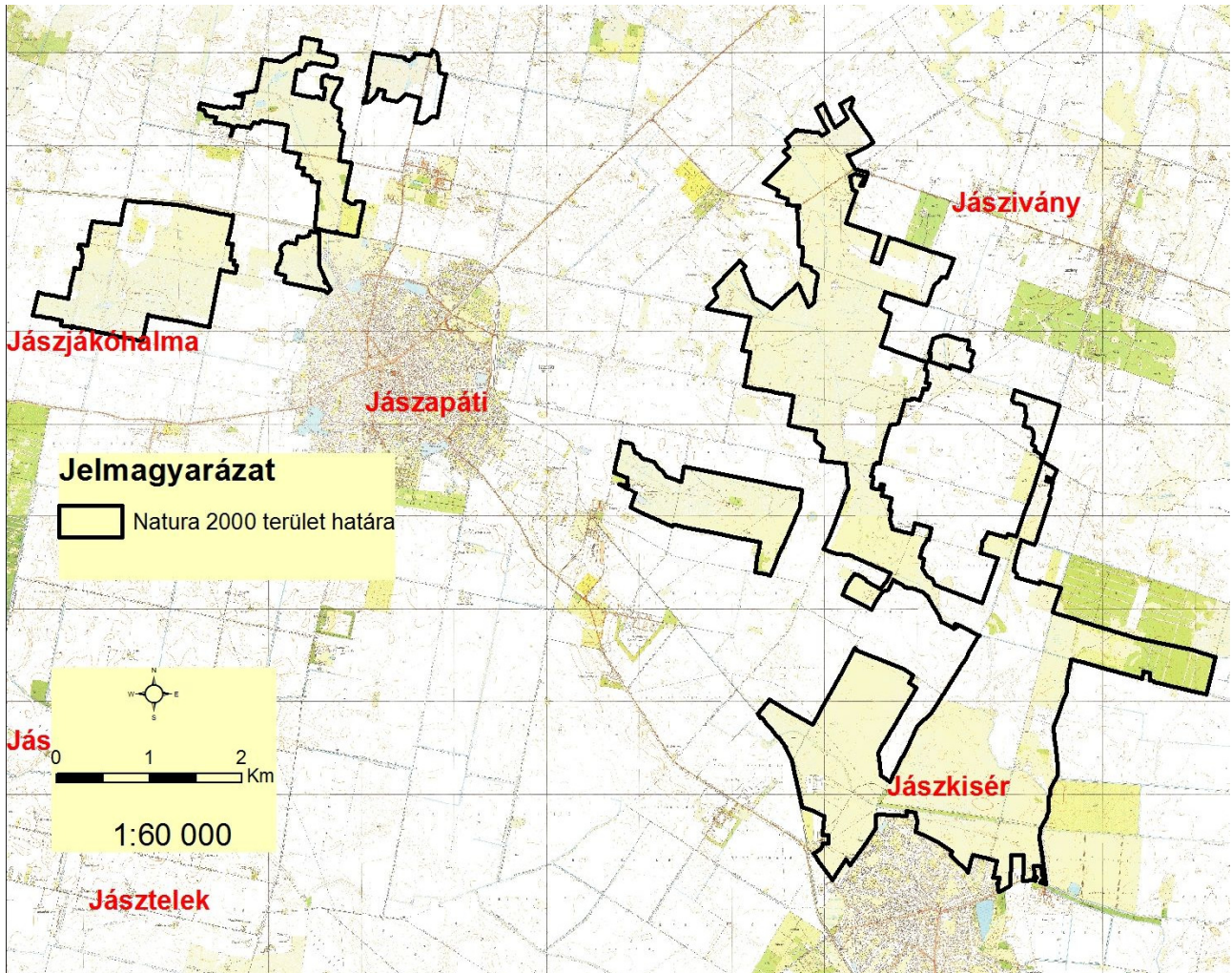

2.Felhasznált irodalom

- Bölöni, J. – Molnár, Zs. – Kun, A. (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. Vegetációtípusok leírása és határozója. – MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, Vácrátót.
- Haraszthy, L. (2013): Értékkörző gazdálkodás Natura 2000 területeken. - Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány, Csákvár
- Haraszthy, L. (szerk.) (2014): Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. - Pro Vértes Közalapítvány, Csákvár
- Marosi, S. – Somogyi, S. (szerk.) (1990): Magyarország Kistájainak Katasztere. – MTA Földrajztudományi Kutató Intézet, Budapest.
- Földművelésügyi Minisztérium (szerk.) (2014): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. Budapest (kézirat).

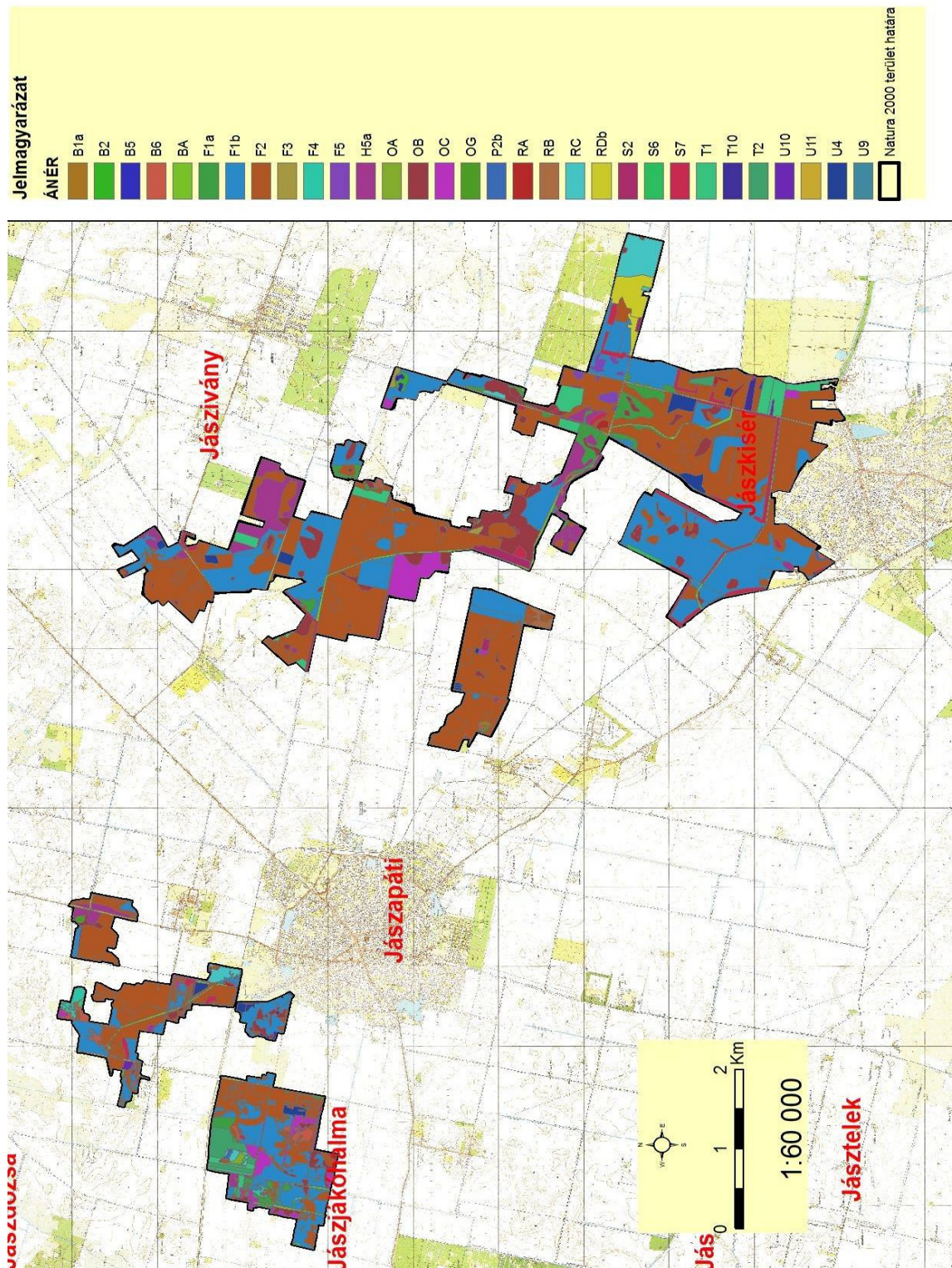
3. Térképek

3.1. Áttekintő térkép

3.2. Domináns élőhelytípusok (2013.05.25.)

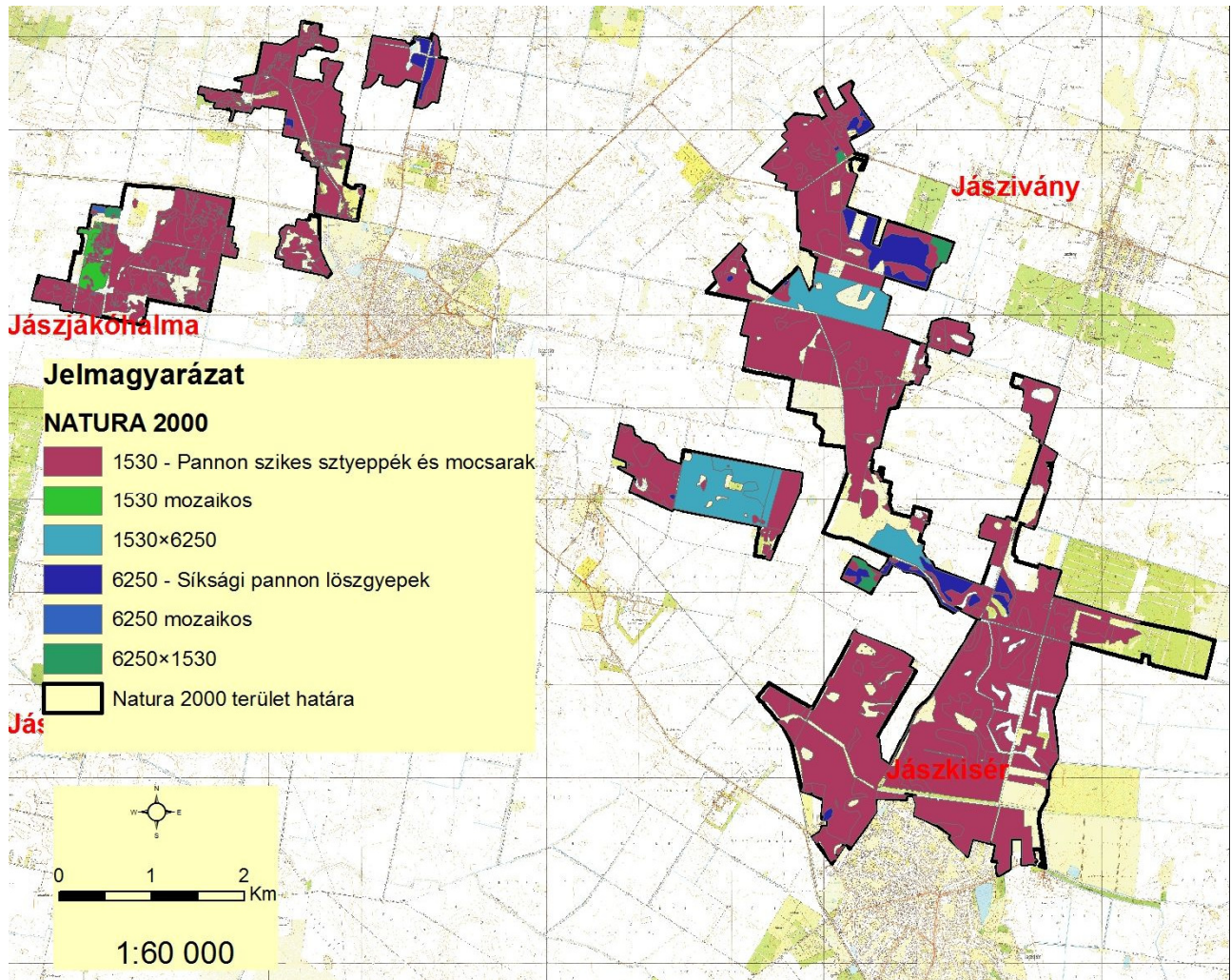

3.2.1. Jelmagyarázat a domináns élőhelytípusokhoz

B1a	Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
B2	Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet
B5	Nem zombékoló magassásrétek
B6	Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak
BA	Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál
F1a	Ürmös puszták
F1b	Cickórós puszták
F2	Szikes rétek
F3	Kocsordos-öszirózsás sziki magaskórósok
F4	Üde mézpzásitos szikfokok
F5	Padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete
H5a	Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek
OA	Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek
OB	Jellegtelen üde gyepek
OC	Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
OG	Taposott gyomnövényzet és ruderális iszapnövényzet
P2b	Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések
RA	Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok
RB	Őshonos fajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők
RC	Őshonos fajú keményfás jellegtelen erdők
RDb	Őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők
S2	Nemesnyarasok
S6	Nem őshonos fajok spontán állományai
S7	Nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok
T1	Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák
T10	Fiatallalparlag és ugar
T2	Évelő, intenzív szántóföldi kultúrák
U10	Tanyák, családi gazdaságok
U11	Út- és vasúthálózat
U4	Telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók
U9	Állóvizek

3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok (2013.05.25.)

3.4. Vöröshasú unka (*Bombina bombina*) előfordulása (2013. 06. 16.)

